

ЗАҢ КЕҢЕСТЕРІ

N&P Назханов
және Серіктестері

СҰРАҚ №116:

Мен теледидардан рейдерлік туралы жиі естимін. Бірақ оның не екенін түсіне алмаймын. Осы құбылыс туралы айтып беріңізші. Рейдерлік не үшін пайда болды және бұл зұлымдықты жою үшін мемлекет қандай шаралар қабылдауда?

ЖАУАП:

Рейдерлік Қылмыстық кодекстің 249-бабымен реттеледі. Ол кәсіпорынды меншік иесінің немесе ұйым басшысының еркіне қарсы, күш қолдану арқылы жаулап алуды білдіреді. Ұйымдасқан қылмыстық топ өзгенің бизнесін немесе кәсіпорнын басып алуға бағытталған іс-шаралар кешенін жоспарлайды.

Қолданылатын әдістерге байланысты рейдерлік үш түрге бөлінеді:

- Ақ рейдерлік
- Сұр рейдерлік
- Қара рейдерлік

Статистикаға сәйкес, 2015 жылдан 2020 жылға дейін осы бап бойынша 15 қылмыс тіркелген (2015 ж. – 9, 2016 ж. – 3, 2017 ж. – 2, 2018 ж. – 0, 2019 ж. – 0, 2020 ж. – 1), ал барлығы 1 адам сотталған. 2021 жылы құқық қорғау органдары рейдерлікке қатысты 11 қылмыстық істі тергеді, ал 2022 жылы – 19 іс.

Рейдерлікпен күресу үшін мемлекет әртүрлі шаралар қабылдауда. Заңнаманы күшейту шеңберінде меншік құқығын қорғауға және бизнесті заңсыз басып алудың алдын алуға бағытталған қатаң заңдар әзірленіп, қабылдануда. Мысалы, Қазақстанда Қылмыстық кодекске және басқа да нормативтік құқықтық актілерге рейдерлікке қатысты жазаны қатаңдату бойынша өзгерістер енгізілді. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шаралар мемлекеттік және құқық қорғау органдарындағы сыбайлас жемқорлық деңгейін төмендетуге, тәуелсіз антикоррупциялық агенттіктер мен куәгерлерді қорғау бағдарламаларын құруға бағытталған. Сот жүйесін жақсарту аясында оның тәуелсіздігі мен тиімділігі, сот процестерінің ашықтығы артып, судьялар рейдерлікпен күрес әдістеріне оқытылуда. Бизнесті қолдау шеңберінде оны қорғау жағдайлары жасалып, мемлекеттік қолдау бағдарламалары енгізілуде, кәсіпкерлерге құқықтық көмек пен консультациялар көрсетілуде.

СҰРАҚ №117:

Менің жұбайым сектаға қосылып кетті. Үйден құнды заттар жоғала бастады. Ал біздің пәтеріміз оның атына тіркелген. Мен пәтерді осы сектаға беріп қоюынан қорқамын. Мұндай жағдайда не істеуге болады?

ЖАУАП:

Достарыңыздың, туыстарыңыздың, әріптестеріңіздің пікірін пайдаланыңыз. Отбасыңызда болып жатқан оғаш оқиғаларды жария етіңіз. Прокуратураға өтініш жазыңыз. Бұл өтініште ешкімді айыптамай, сізді алаңдататын оқиғаларды сипаттап, сектаның атауын, мекенжайын, белсенді мүшелерін көрсетіңіз. Кейін бұл туралы сектаның мүшелеріне хабарлаңыз. Әдетте, сектанттар жариялылықты ұнатпайды және, мүмкін, сіздің отбасыңызды мазалауын тоқтатуы мүмкін.

Құнды заттардың жоғалуы және пәтерге қатысты алаңдаушылығыңызға келетін болсақ, Қазақстан Республикасының "Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы" Кодексінің (бұдан әрі - «Кодекс») 33-бабына сәйкес, некеде (ерлі-зайыптылықта) тұрған кезде жинақталған мүлік олардың ортақ меншігі болып табылады.

Кодекстің 34-бабына сәйкес, ерлі-зайыптылардың ортақ мүлкін иелену, пайдалану және билік ету олардың өзара келісімімен жүзеге асырылады.

Егер ерлі-зайыптылардың бірі жылжымайтын мүлікті иеліктен шығару немесе нотариалды куәландыруды және (немесе) заңда белгіленген тәртіппен тіркеуді талап ететін мәміле жасайтын болса, онда екінші жұбайының нотариалды куәландырылған келісімі қажет.

Көрсетілген мәміле бойынша нотариалды куәландырылған келісімі алынбаған жұбайы осы мәмілені жарамсыз деп тану туралы сотқа талап қоюға құқылы. Бұл талапты ол мәміле жасалғанын білген немесе білуі тиіс болған күннен бастап үш жыл ішінде сотқа бере алады.

СҰРАҚ №118:

Егер мені полиция қызметкерлері ұстап алса,
не істеуім керек?

СҰРАҚ №119:

Заңсыз сотталған, айыпталған, қамауға алынған, ұсталған тұлғалар қандай құқықтарға ие?

ЖАУАП:

Аталған тұлғалар ҚІЖК-нің 37, 38-баптарына сәйкес, сондай-ақ оларға мәжбүрлеп медициналық шаралар қолданылған адамдар реабилитацияға және тергеу органы, анықтаушы, тергеуші, прокурор мен соттың заңсыз әрекеттерінің нәтижесінде келтірілген зиянды өтеуге құқылы. Бұл құқық мүліктік зиянды толық өтеуді, моральдық зиянның салдарын жоюды, еңбек, зейнетақы, тұрғын үй және өзге де құқықтарды қалпына келтіруді қамтиды.

Азаматқа заңсыз ұстау, қамауға алу, ұйқамаққа алу, қызметтен уақытша шеттету, арнайы медициналық мекемеге орналастыру, соттау, мәжбүрлеп медициналық шараларды қолдану нәтижесінде келтірілген зиян, кінәлі органға қарамастан, мемлекет есебінен толық көлемде өтеледі.

Алайда, реабилитация жүргізілмейтінін ескеру қажет, егер азамат тергеу, алдын ала тергеу және сот талқылауы барысында өзін-өзі айыптау арқылы шындықты анықтауға кедергі келтіргені дәлелденсе.

Сондай-ақ, реабилитация және зиянды өтеу қағидалары адамға қатысты қолданылған процестік мәжбүрлеу шаралары немесе шығарылған айыптау үкімі рақымшылық немесе кешірім жасау актілерінің қабылдануына, қылмыстық жауапкершілікті жоятын немесе жазаны жеңілдететін заңның қабылдануына байланысты күшін жойған немесе өзгертілген жағдайларға қолданылмайды.

СҰРАҚ №120:

Менің туысымды бірнеше күн бұрын полиция қызметкерлері ұстады. Мен бұл туралы тек қазір ғана білдім. Маған оның қандай да бір қылмыстық іс бойынша өтіп жатқаны ғана белгілі. Мен оған адвокат шақыра аламын ба? Қорғаушы қылмыстық іске қай уақыттан бастап қатыса алады?

ЖАУАП:

Туысыңызды қорғау үшін адвокат шақыра аласыз. ҚР «Адвокаттық қызмет туралы» Заңының 33-бабының 1-тармағына сәйкес, адвокат көмек сұраған адамға қажетті кез келген заң көмегін көрсетуге құқылы.

Ескеріңіз, қорғаушының (адвокаттың) қылмыстық процеске ертерек араласуы белсенді және нәтижелі қорғауды жүзеге асыру үшін аса маңызды.

Қылмыстық іс жүргізу заңына сәйкес, қорғаушы – бұл заңда белгіленген тәртіппен күдіктілер мен айыпталушылардың құқықтары мен мүдделерін қорғауды жүзеге асыратын және оларға заң көмегін көрсететін тұлға.

ҚІЖК-нің 66-бабының 3-тармағына сәйкес, қорғаушы қылмыстық процеске адамның қорғауға құқығы бар куә, күдікті, айыпталушы мәртебесін алған кезден бастап, сондай-ақ қылмыстық процестің кез келген кейінгі кезеңінде қатысуға құқылы.

ҚІЖК-нің 65-1-бабына сәйкес, егер адам қылмыстық құқықбұзушылық туралы арызда немесе хабарламада оны жасаған тұлға ретінде көрсетілсе немесе оған қарсы қылмыстық процеске қатысушы куә айғақ берсе, бірақ ол адамға қатысты процестік ұстау қолданылмаса немесе оны күдікті деп тану туралы қаулы шығарылмаса, онда ол қорғауға құқығы бар куә мәртебесіне ие болады.